

N

“Dieren zijn
voorspelbaarder
dan mensen”

Norah (19) past met haar problematiek niet in een regulier schoolstelsel. Ze is gediagnosticeerd met MCDD. Een meervoudige complexe ontwikkelingsstoornis in het autisme spectrum. Ze heeft last van extreme angsten en depressies. De Daniël de Brouwerschool geeft haar 'vrijheid' zoals zij het noemt. Als het nodig is mag ze er een slaapje doen om bij te komen van haar stress. Thuis voelt ze zich het veiligst. Bij haar moeder en haar grote verzameling reptielen.

Vanuit haar bed in de keurig opgeruimde, smaakvol ingerichte slaapkamer heeft Norah zicht op al haar terraria. Het is er lekker warm en je waant je in tropische sferen. Glory, de gargoyle gekko, is haar lieveling. Norah laat haar zien en voelen: "Ze is nu wit omdat ze afgekoeld is. Normaal is ze rood. Ze is fluweelzacht en het lijkt alsof ze voortdurend lacht. Ze bijt alleen als ze zich vergist bij het eten van een krioelende krekkel."

Buitenshuis zijn is nooit veilig voor jou. Ook op school voel je je onveilig hoewel je weet dat de veiligheid er wel is.

Ik kan nu eenmaal niet tegen groepsdynamiek. Mijn leerkrachten houden daar rekening mee. Soms rust ik even in de zitzak in Het Centrum (de groepsruimte in het VSO - red.). Een andere keer val ik kort in slaap. Een normale school staat dat natuurlijk niet toe. Die momenten heb ik echt nodig als mijn stressniveau te hoog wordt. Ik word dan stil, ben alert op geluiden en bewegingen en enorm op mijn hoede. Het is een gevoel van onveiligheid. Als iemand naar me kijkt of zich naar mij toe draait, vind ik dat al onprettig. Het liefst verstop ik me dan. Het ligt niet aan de school of aan de kinderen, het komt vanuit mijzelf.

Extreme angsten

Op mijn 10^e jaar stapte ik over van de Ambelt naar de Daniël de Brouwerschool. Ik functioneerde toen vooral met mijn kleine brein en niet met mijn grote. Mijn mentale stand was meer dier- dan mensachtig. Ik gromde en beet, handelde vanuit mijn instinct. Het besef dat ik anders deed, had ik toen niet. Toen ik ouder werd, ben ik mijzelf gaan observeren. Hoe anders deed ik ten opzichte van andere mensen? Of zelfs van andere autisten? Dat heeft mij geholpen in mijn ontwikkeling. Ik zag de fouten waaraan ik moest werken. Nu kan ik mensen uitleggen welke reactie zij van mij kunnen verwachten als zij mij op een bepaalde manier benaderen. Ik handel dan uit een bijna dierlijke angst, zie ieder mens als een vijand en daar heb ik geen controle over."

'Interactie met mensen vergt veel energie van een autist. Daarom houd ik zo van dieren.'

Als je iemand hebt geduwd of iets gegooid hebt, hoe voel je je dan? Weet je dan ook dat mensen zich niet veilig bij jou voelen?

Ik vind het naar, maar ook weer prettig. Ze blijven dan op afstand. Als mensen mij niets aan doen, zal ik ook hen niets aandoen.

Nu zijn er meer lieve mensen in de wereld dan slechte.

Dat is bij mij heel moeilijk ingebouwd. Ik besef het wel. Maar in een moment van angst is iedereen een vijand. Dat is wel een naar aspect van mij. Daar kom ik niet vanaf. Daarom slik ik medicijnen om hoge stressmomenten te dempen zodat ik niet agressief word.

Ben je weleens boos op jezelf?

Constant. Vroeger was ik explosief, dan viel ik anderen aan. Nu is het meer implosief. Dat betekent dat ik mezelf de schuld geef voor iets wat ik niet heb gedaan. Onzekerheid is daar de oorzaak van. De kleinste fout geeft al een negatieve gedachte.

Word je begeleid door een psycholoog of psychiater?

Die had ik. Nu niet meer. In coronatijd was hij niet beschikbaar terwijl ik hem zo hard nodig had. Nu helpt mijn moeder mij. Vaak moet ik aan mensen uitleggen wat mij mankeert. Mijn moeder leerde mij hoe ik dat moet doen. Van autisten verwachten ze niet dat ze over zichzelf kunnen praten. Ze denken dat ik over-dramatiseer. Als ik me goed voel, dan kom ik namelijk redelijk normaal over. Als ik me niet goed voel, kan ik niks."

Hebben reptielen gevoel?

Ze kunnen niet voelen zoals honden en katten of een band met je aangaan. Ze associëren je wel met veiligheid. Ze weten dat jij degene bent die ze voert. Reptielen kunnen horen en zien. Bovendien herkennen ze je bewegingen. De tijgerpython in de exotische dierenwinkel waar ik mijn dagbesteding heb, reageert bijvoorbeeld niet op voorbijlopende klanten maar wel op mijn baas. Hij voert ze.

Hecht jij je aan een dier?

Ja. Dieren zijn voorspelbaarder dan mensen. Bij dieren begrijp je dat er na een handeling een reactie volgt. Ze zijn rustiger dan mensen en voelen het aan wanneer je je niet prettig voelt. Mensen zijn eigenlijk ónvoorspelbaar in hun gedrag. Interactie met mensen vergt veel energie van een autist. Daarom houd ik zo van dieren. Het probleem met vogels, knaagdieren, katten en honden is dat ze te veel aandacht van mij eisen en regelmatige zorg. Die kan ik ze niet altijd bieden. Daarom richt ik mij op reptielen. Hoewel zij die empathie niet hebben. Ze vinden het niet erg als ik ze een paar dagen geen fysieke aandacht kan geven. Daaraan gaan ze niet dood.

Hoe is jouw ontwikkeling op cognitief gebied?

Wat cognitief betekent weet ik niet. Je bedoelt mijn lerend vermogen. Als ik me slecht voel functioneer ik op het niveau van een 7-jarige. Emotioneel ben ik erg jong. Mijn verstand is regulier hoewel sommigen zeggen dat ik hoogbegaafd ben. Zelf betwijfel ik dat. Ik merk namelijk dat ik sommige dingen van leeftijdsgenoten niet begrijp.

Ik vind je welbespraakt en scherp in de formulering van je gedachten. Doe je onderzoek door te lezen?

Nee. Ik observeer. Tekst en taal zijn niet mijn grootste talent. Nederlands is mijn derde taal. De start van mijn jeugd heb ik doorgebracht in Zuid-Afrika. Mijn hoofdtal is Engels. Het Afrikaans ben ik in spreekvorm een beetje verleerd. In communicatie ben ik meer geneigd om te kijken naar bewegingen en gezichtsuitdrukkingen.

Je Nederlandse woordenschat is wel rijk.

Nee. Ik heb geleerd welk woord in welke context wordt gebruikt. Vaak weet ik niet wat ze afzonderlijk betekenen. Als jij zegt 'formuleren' dan weet ik dat je praten bedoelt. Ik gok vaak. Online typ en spreek ik met mensen in het Engels. Ik kan lezen. Maar als het over mij gaat, dwaal ik af met mijn gedachten. Als ik mezelf in een eigen wereld kan zetten, dan begrijp ik het. Dus dit interview zal mijn moeder me voorlezen.

Ben je dan actief op bepaalde platforms?

Ja, met mensen die dezelfde interesses hebben. Bijvoorbeeld over reptielen, bepaalde boeken, films of games in de 'phantom-sfeer'. Dat maakt het makkelijker voor mij om connecties te leggen. Vrienden heb ik niet. Wel online kennissen in het buitenland.

Wat leer je op school?

Momenteel ben ik bezig met een opleiding 'Vakbekwaamheid van houders van herpeten'. School bood mij dit aan. Ik leer met flipcards, dus het antwoord op de vraag vind ik op de achterkant van de kaart. Een lange tekst kan ik niet lezen. Dat komt niet binnen. Het is fijn dat ik op mijn eigen tempo kan werken.

Glory, de gargoyle gekko, is de lieveling van Norah.

'Anders dan katten voelen reptielen je niet aan. Ze associëren je wel met veiligheid.'

Je kunt functioneren omdat je moeder en school je helpen. Hoe zie jij je toekomst?

Deze studie helpt mij in mijn werk bij de dierenwinkel in Zwolle. Daar wil ik ook na school gaan werken. Met mijn moeder ben ik aan het uitzoeken of ik dan naar Zwolle kan verhuizen. Ik heb een Wajong uitkering, dus het is niet werken voor geld. Ik vind het belangrijker om te leren over het proces van groei en ontwikkeling bij reptielen en amfibieën. Hoe ze te fokken en het best te verzorgen.

Naschrift

Afke Pricker interviewde Norah op haar vertrouwde slaapkamer. Op het gezicht van Norah is een lieve ontspannen glimlach te zien als ze haar trots haar dieren laat zien. Van een jonge boa constrictor tot de gansi's, scabra's en gekko's. Ze is uitmuntend op de hoogte van hun gedrag, hun bouw, hun voeding en wijze van voorplanting. Op de laatste vraag of zij een relatie ziet in haar 'zijn' versus dat van haar haar dieren die zich 'alleen in een hokje' bevinden, antwoordt ze: ze voelen zich prettig zo.